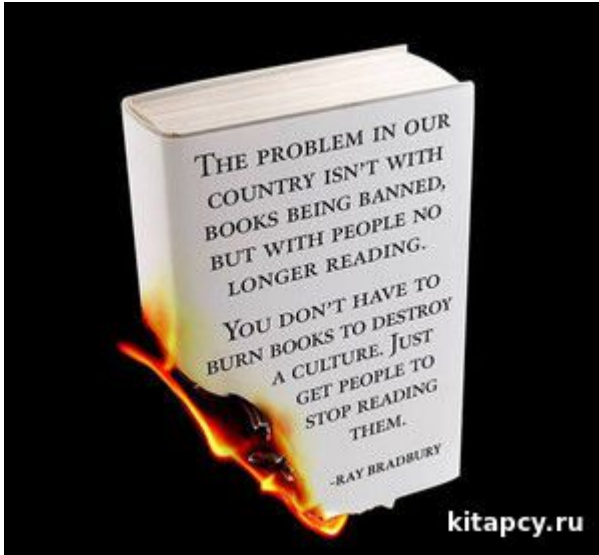

Kitap ýakmak däbi

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 26 январа, 2025
Kitap ýakmak däbi KITAP ÝAKMAK DÄBI

“Kitap ýakmak” – kitaplaryň oda atylyp ýok edilýän üýşmeleňine berilen at.

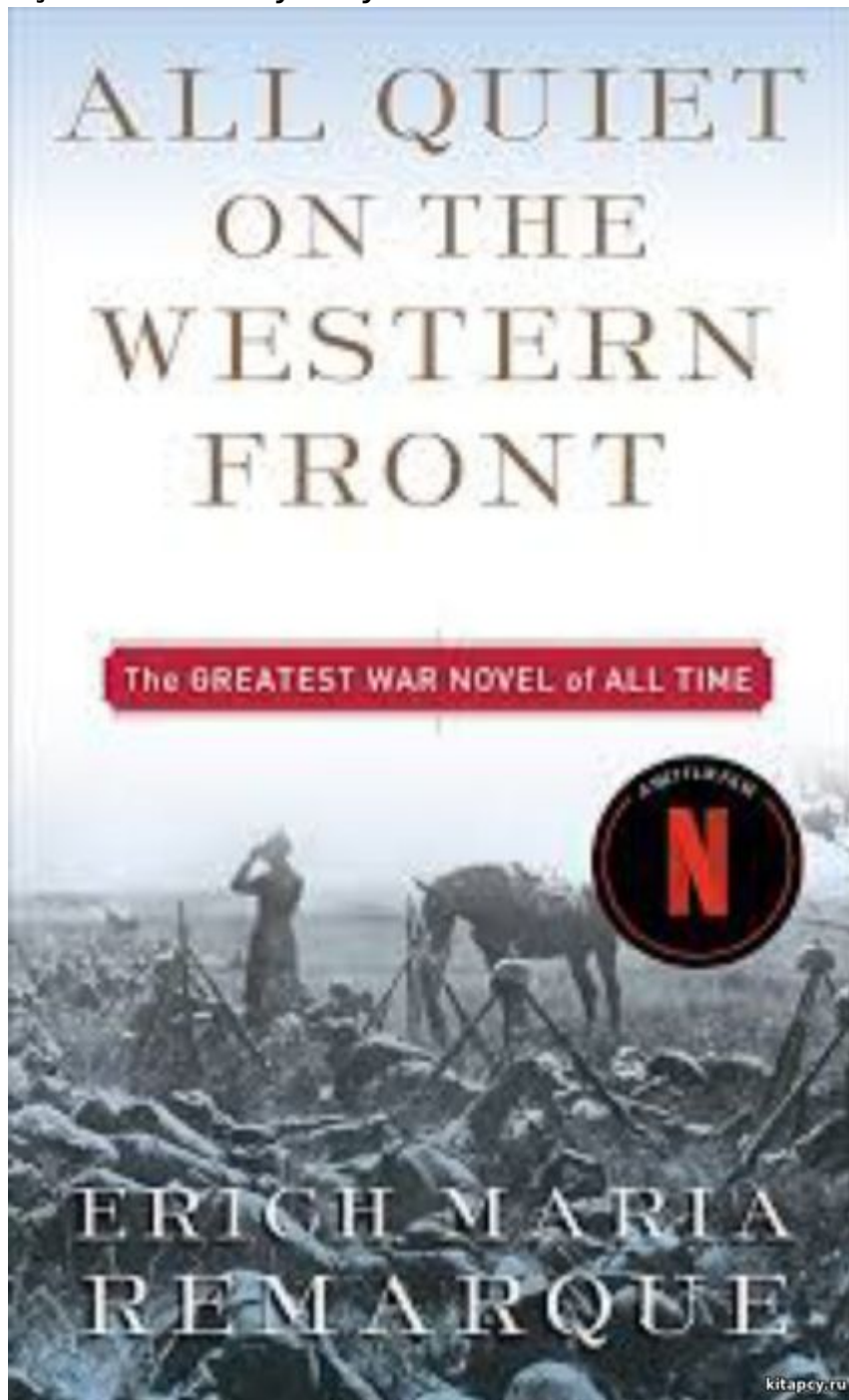
Şeýle üýşmeleň köplenç köpçülikleýin ýerlerde dini ýa-da syýasy oppozisiýa bildirýän kitaplaryň ýakylmagy görnüşinde geçirilipdir. Faşistik Germaniýanyň Propoganda ministri Ýozef Gebbels 1933-nji ýylda nemes medeniýetini we sungatyny nasistik pygyllara utgaşykly ýagdaýa getirjek bolupdyr. Hökümet jöhitleriň we «syýasy şübhelileriň» medeni edaralaryny ýa-da nasistleriň «saýry» diýip tagmalan eserlerini döreden adamlary ýok etdi. Ilkinji nasistik hereketiň öňbaşçy hatarynda nemes talyplary bardy. Ortagürp synpyň ekstremistik nasionalizminiň we antisemitizminiň görkezijileri bolan talyp guramalary birnäçe ýyllap işjeň hereket etdiler we seslerini eşitdirdiler. Birinji jahan urşundan soj köp sanly nemes talyby Weýmar respublikasyna (1919–1933) garşy çykdylar, şonda olar nasional sosializmiň syýasy bimazalyk we oňsuksyzlyk döretmek üçin amatly serişdedigine düşündiler.

Nasistik nemes talyplar bileleşigi 1933-nji ýylyň 6-njy aprelinde edeni manyda ot bilen arassalanmak ýa-da «arassalamak» howasyny döretmek arkaly «nemes dällere garşy hereketiň» başlanandygyny jar etdi. Ünjä goýýan möhümlige eýe simwoliki hereket hökmünde talyplar 1933-nji ýylyň 10-njy maýynda 25 müň jiltden gowrak «nemes däl» kitaby ýakdy. Bu gorkunç hereket döwlet sensurasynyň we medeni kontrollygy döwrüniň ýakynlap gelýändigini buşlukçysydy. 10-njy maý gününüň agşamy sagçy otuz dört talyp «nemes dällere garşy» elleri otly ýöriş geçirdi. Senarili üýşmeleňler ýokary düzümlü nasist ygtyýarlylary, professorlary, rektorlary, talyp ýolbaşçylaryny demonstratlara we tomaşaçylara ýüzlenmäge çagyrdy. Miting meýdanlarynda talyplar «halanmaýan» kitaplary» uly dabara bilen topar bolup oda atdy.

Gebbelsiň çykyşyny diňlemek üçin Berlinde kyrk müň adam üýşdi. Şol gün agşam talyp ýolbaşçylarynyň ýakan kitaplarynyň awtorlarynyň arasynda Bertolt Breht ýaly tanymal sosialistler, kommunizm düşünjesiniň düýbünü tutujy Karl Marks, awstriýaly dramaturg Artur Şnisler ýaly görnükli «buržuaz» ýazyjylar we amerikan ýazyjysy Ernest Hemingueýiňem bolan «saýrylaşdyryjy ýat elementler» bardy. Ot Nobel baýragynyň eýesi bolan nemes ýazyjysy Tomas Manyň eserlerini, urşuň hakyky kartinasyny şekillendirendigi üçin nasistik ideologlaryň jynynyň almadyk «Günbatar frontda üýtgeşik zat ýoguň» awtory, eserleri iň köp satyn alynýan awtorlaryň hataryndaky Erik Maria Remarkyň

işlerini-de ýakdy.

«Gara sanawa» giren beýleki ýazyjylaryň arasynda Jek London, Teodor Draýzer we sosial adalata bolan ynanjyň parahatçylygy goramakda ýüreklendiren ýazyjysy Helen Keller bardy. 10-njy maý çäresi gazet sahypalarynda giňden ýer alyp, ýetmeli maksadyna ýetipdi. Radioýaýlymlar täze çykyşlary, aýdymlary, dabaraly dini aýdymlary san-sajaksyz nemes diňleýjisine «göni efirde» beripdi. Kitaplary ýakylan ýazyjylaryň arasynda Frans Werfel, Maks Brod ve Stefan Sweýg ýaly jöhit ýazyjylaram bardy.

Gözi gapylan halk köpçüligi baryp 1820-nji ýylda «kitaplaryň

ýakylan ýerinde wagty gelende adamlary-da ýakarlar» diýen XIX asyryň asly jöhit meşhur nemes şahyry Genrih Geýnäniňem eserlerini oda atypdy. Taryhy makalalar